

17. On approval of standard forms of primary accounting of scientific and information activities and Instructions on the use and application of standard forms of primary accounting of scientific and information activities: order of the State Statistics Committee of Ukraine and the Ministry of Science and Technology of Ukraine dated 07.08.1998 No. 272/219. Official Gazette of Ukraine. 1998. No. 46. Art. 1705 [in Ukrainian].
18. Petrov, G.A., Tikhov, S.V., Yakovlev, V.P. (2015). Databases: a textbook. Sankt-Peterburg: SPbGTU RP, 74 p. [in Russian].
19. Decision of the Kyiv District Court of Odessa of 30.03.2020 in the case No. 947/3305/20. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88513732>. [in Ukrainian].
20. Glashchenko, A.S. (2012). The concept and classification of electronic documents. Issues of economics and law. No. 9. Pp. 28–31 [in Russia].
21. Kalamaiko, A.Y. (2016). Electronic means of proof in civil proceedings: Dis. ... cand. jurid. sciences. Kharkiv. 242 p. [in Ukrainian].
22. Shelegov, Y.V., Shelegov, V.G. (2019). On the classification of electronic (digital) evidence. Forensics: Yesterday, Today, Tomorrow: A Collection of Scientific Papers. Irkutsk: VSI MVD Rossii, No. 2. S. 63–68 [in Russian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.46>

НОРМИ-ПРЕЗУМПЦІЇ СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Віталій Чернега

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри підприємницького та корпоративного права

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-9118-6562

Анотація. Стаття присвячується нормам-презумпціям сімейного права України. У роботі застосовуються як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні методи наукового пізнання, зокрема: формально-логічний – під час розробки дефініції «норми-презумпції сімейного права», дослідження аналітичних матеріалів, окремих наукових положень; системно-функціональний – для формування системи презумпцій в сімейному праві, а також для визначення місця та значення норм-презумпцій сімейного права в механізмі правового регулювання сімейних відносин; логіко-семантичний – сприяє уточненню понятійно-категоріального апарату за предметом дослідження; технічно-юридичний – для моделювання пропозицій щодо вдосконалення сімейного законодавства України. У науковій праці надається авторське бачення поняття норм-презумпцій сімейного права, а також здійснюється спроба оновлення системи презумпцій у сімейному праві України. Доводиться, що в Сімейному кодексі України доцільно закріпити такі презумпції: правозгідності сімейно-правового договору, правозгідності правозгідності сімейно-правової домовленості, правозгідності удочеріння і правозгідності усиновлення.

Ключові слова: механізм правового регулювання сімейних відносин, презумпції в сімейному праві, презумпція правозгідності усиновлення, презумпція правозгідності шлюбу, презумпція правозгідності сімейно-правового договору, презумпція правозгідності сімейно-правової домовленості.

RULE OF PRESUMPTIONS OF FAMILY LAW OF UKRAINE

Vitalii Cherneha

Ph. D, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Business Law and Corporate Law

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-9118-6562

Abstract. The article is devoted to the rule of presumptions of family law of Ukraine. The work uses both general and special legal methods of scientific knowledge, in particular: formal-logical – during the development of the definition of rule of presumptions of family law, the study of analytical materials, certain scientific provisions; system-functional – to form a system of presumptions in family law, as well as to determine the place and meaning of rule presumptions of family law in the mechanism of legal regulation of family relations; logical-semantic – helps to clarify the conceptual and categorical apparatus on the subject of research; technical and legal – to model proposals for improving family legal in Ukraine. The scientific work provides an author's vision of the concept of rule of presumptions of family law, as well as an attempt to update the system of presumptions in family law of Ukraine. It is proved that in the Family Code of Ukraine it is expedient to enshrine the following presumptions of legality: presumption of legitimacy family law agreement, presumption of legitimacy family law verbal arrangement, presumptions of legitimacy adoption.

Key words: mechanism of legal regulation of family relations, presumptions in family law, presumption of legitimacy of adoption, presumption of legitimacy of marriage, presumption of legitimacy of family law agreement, presumption of legitimacy of family law verbal arrangement.

NORMY-DOMNIEMANIA PRAWA RODZINNEGO UKRAINY

Vitalii Cherneha

kandydat nauk prawnych, docent,

docent Katedry Prawa Gospodarczego i Korporacyjnego

Uczelni publicznej „Kijowski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny im. Wadyma Hetmana” (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-9118-6562

Adnotacja. Artykuł poświęcony normom-domniemaniom prawa rodzinnego Ukrainy. W pracy stosuje się zarówno ogólne naukowe, jak i prawne metody wiedzy naukowej, w szczególności: formalno-logiczny – przy opracowywaniu definicji „normy-domniemania prawa rodzinnego”, badania materiałów analitycznych, poszczególnych przepisów naukowych; systemowo-funkcjonalny – w celu utworzenia systemu domniemań w prawie rodzinnym, a także w celu ustalenia miejsca i znaczenia norm-domniemań prawa rodzinnego w mechanizmie prawnej regulacji stosunków rodzinnych; logiczno-semantyczny – przyczynia się do wyjaśnienia aparatu pojęciowo-kategorycznego przedmiotu badań; techniczno-prawny – do modelowania propozycji poprawy prawa rodzinnego Ukrainy. W pracy naukowej przedstawiono autorską wizję pojęcia norm-domniemań prawa rodzinnego oraz podjęto próbę aktualizacji systemu domniemań w prawie rodzinnym Ukrainy. Udowodniono, że w Kodeksie Rodzinnym Ukrainy wskazane jest ustalenie takich domniemań: legalności umowy rodzinnej, legalności umowy rodzinnej, legalności adopcji.

Słowa kluczowe: mechanizm regulacji prawnej stosunków rodzinnych, domniemania w prawie rodzinnym, domniemanie prawomocności adopcji, domniemanie prawomocności małżeństwa, domniemanie prawomocności umowy rodzinnej, domniemanie prawomocności umowy rodzinnej.

Вступ. Як констатує наша сучасниця О. О. Отраднова, юридичні припущення, до речі саме так їх позначав радянський вчений В.П. Воложанін у кандидатській дисертації «Юридические предположения в советском гражданском праве и процессе» [Воложанін, 1953], мають досить давню історію; їх застосовували ще римські юристи [Отраднова, 2014, с. 79].

Аналіз наявних публікацій дозволяє, насамперед, відзначити наукову доробок Н.Ф. Качур «Презумпції в советском семейном праве» [Качур, 1982, с. 1–16], із дати публічного захисту якого минуло близько 40 років. Тому з об'єктивних причин теоретичні положення, викладені в її кандидатській дисертації, потребують «свіжого» погляду через призму новітнього сімейного законодавства.

Серед українських учених сучасності, професійний інтерес яких, серед іншого, стосується презумпцій у сімейному праві, не можна не згадати: Х.В. Вонсович, В.Ю. Євко, Н.М. Конончук, З.В. Ромовську, І.В. Рубець, О.І. Сафончик, В.І. Трубу, О.І. Чепис, О.А. Явор. На сторінках сьогочасної сімейно-правової літератури докладно розкрито зміст та значення презумпції спільності майна подружжя через призму законодавства України та держав-членкинь Європейського Союзу [Простибоженко, 2017, с. 77–100]. Проте досі є достатній науковий простір для комплексного дослідження норм-презумпцій сімейного права України.

Метою статті є визначення поняття норм-презумпцій сімейного права, а також розкриття їхньої системи, місця та значення в механізмі правового регулювання сімейних відносин в Україні.

Основна частина. Для того, щоб розкрити систему презумпцій та їхнє місце та значення в механізмі сімейно-правового регулювання, насамперед, треба чітко розуміти, що являє собою згадана сімейно-правова категорія? Опосередковану відповідь на це питання можна пошукати в спорідненій цивільно-правовій літературі. Так, в іноземній науковій думці цивільно-правову презумпцію трактують як: «прямо або опосередковано закріплене в цивільно-правовій нормі припущення, засноване на статистичному зв'язку презюмуючого факта з фактом дійсним, який стосується обставин, що мають правове значення, і таке, що тягне за собою правові наслідки шляхом необхідності його застосування, за умови, що буде доведено наявність протилежного припущенню» [Кузнецова, 2002, с. 6]; «закріплене в цивільно-правовій нормі або в умові договору правило, в якому міститься припущення про характеризуючу суб'єкт цивільного правовідношення або об'єкт цивільних прав, або юридичний факт ознаку, яка може бути спростована» [Бронникова, 2006, с. 9].

З огляду на викладене, а також ураховуючи сферу правовідносин, в яких вони діють, можна поняття «норми-презумпції сімейного права» визначити як утілені в нормах сімейного права припущення правозгідності сімейно-правового договору, сімейно-правової домовленості, шлюбу, удочеріння, усиновлення, наявності інтересів, її шлюбного походження, батьківства чоловіка матері дитини, а також припущення згоди другого із подружжя (у разі вчинення одним із них дій стосовно сімейного життя, а також під час укладання договорів одним із них), згоди другого із батьків (під час учинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини), сумісної належності майна подружжю і належності майна батькам на праві власності.

Як у загальній правовій теорії, так і в галузевій юридичній літературі немає єдиної позиції в питанні про місце норм-презумпцій в механізмі правового регулювання. Наша сучасниця О.А. Явор [Явор, 2017, с. 282] очевидно підтримує думку В.К. Бабаєва [Бабаєв, 1974, с. 72], який свого часу стверджував, що йдеться про юридичні факти. Тоді як опоненти вважають інакше. Так, за висновками В.А. Ойгензіхта, презумпція є правовою нормою, коли припущення становить зміст правової норми, а не є мотивом для її встановлення [Ойгензіхт, 1976, с. 21]. Зарубіжна дослідниця цивільно-правових презумпцій О.А. Кузнецова пропонує розглядати їх як засіб юридичної техніки та норму права [Кузнецова, 2004, с. 231], із чим варто солідаризуватися.

На підставі радянського сімейного законодавства Н.Ф. Качур свого часу виділяла кілька груп презумпцій: по-перше, презумпція згоди подружжя при вирішенні питань життя сім'ї; по-друге, презумпції у сфері май-

нових правовідносин подружжя; по-третє, презумпція батьківства; по-четверте, презумпції, що пов'язані з вихованням дітей. До першої групи віднесено такі види презумпцій: а) згоди подружжя у питаннях виховання дітей; б) згоди подружжя при присвоєнні імені та прізвища дитині; в) згоди подружжя при зміні прізвища неповнолітніх дітей. До другої групи віднесено такі види презумпцій: а) спільності майна; б) згоди подружжя з розпорядження спільною сумісною власністю; в) відповідності рівності часток інтересам подружжя. До четвертої групи віднесено п'ять видів презумпцій: а) згоди батьків у питаннях виховання дітей; б) належного виховання дітей батьками та особами, що їх замінюють; в) пріоритетності виховання дітей батьками; г) дійсності усиновлення; г) взяття дитини на постійне утримання. Крім того, дослідниця пропонувала розширити тодішню систему презумпцій у сімейному праві за рахунок включення до неї презумпцій: по-перше, спільності вкладів; по-друге, про надання подружжю права оформлення майна, що підлягало державній реєстрації, в т.ч. вкладів на ім'я подружжя [Качур, 1982, с. 11–16].

Аналіз норм Сімейного кодексу України (далі – СКУ) дозволив З.В. Ромовській диференціювати презумпції на такі умовні групи: правозгідності шлюбу; права спільної сумісної власності подружжя; згоди одного з подружжя на договір укладений другим з подружжя; батьківства чоловіка матері дитини; власності батьків (мовою авторки «чітко визначені»); права власності одного з подружжя на майно, придбане до шлюбу; відповідності виховання дитини її інтересам; використання одним із батьків аліментів на дитину за їх цільовим призначенням (мовою вченої «менш чітко визначені»). Затим розробниця СКУ називає також презумпції: материнства дружини та батьківства чоловіка, а також правомірності правочину, що закріплена в ч. 1 ст. 204 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), яка поширюватиметься до низки сімейних договорів [Ромовська, 2009, с. 50, 90].

Значно пізніше, але схожу систему презумпцій сімейного права України, розкриває О.А. Явор. Згадана авторка наводить такі положення СКУ: дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя (ч. 1 ст. 122); правозгідності шлюбу (ст. 37); права спільної сумісної власності подружжя (ч. 2 ст. 60); згоди одного з подружжя на договір, укладений другим із подружжя (ч. 1 ст. 65, ч. 6 ст. 177); батьківства чоловіка матері дитини (ст. ст. 122, 124); власності батьків (ч. 2 ст. 173); права власності одного з подружжя на майно, придбане до шлюбу (ст. 57); презумпція відповідності виховання дитини її інтересам (ст. 152); використання одним із батьків аліментів на дитину за їх цільовим призначенням (ч. 1 ст. 179). Очевидно, що не опонуючи З. В. Ромовській, О. А. Явор також наголошує, що до видів сімейно-правових презумпцій належить презумпція правомірності правочину [Явор, 2017, с. 282]. Проте спричиняє спір із приводу віднесення згоди другого із батьків під час вчинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини (ч. 6 ст. 177 СКУ) до презумпції згоди одного з подружжя на договір, укладений другим із подружжя (ч. 1 ст. 65 СКУ). Адже йдеться про самостійні види презумпцій, які, до того ж, діють у межах різних видів сімейних правовідносин.

Зі свого боку резонно наголосити, що на відміну від СКУ, в ч. 1 однойменної ст. 204 ЦКУ закріплено презумпцію правомірності правочину: правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним. Доцільно закріпити в СКУ *презумпції правозгідності сімейно-правового договору та сімейно-правової домовленості*. Зміст першої зі згаданих презумпцій полягає в тому, що сімейно-правовий договір вважається правозгідним, якщо його недійсність не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним. Презумпція правозгідності сімейно-правової домовленості зводиться до того, що вона є правозгідною, якщо її недійсність не встановлена законом або якщо від неї в односторонньому порядку не відмовився учасник сімейних правовідносин.

О.І. Чепис, побіжно здаючи презумпції у сучасному сімейному праві, називає лише найзначущі із них. За її визначенням, до них належать презумпції: батьківства (ст. 122 СКУ); спільної сумісної власності подружжя (ч. 2 ст. 60 СКУ); згоди другого з подружжя при укладенні договорів другим із подружжя (ч. 2 ст. 65 СКУ); наявності інтересу в створенні сім'ї при укладенні шлюбу (ч. 1 ст. 21 СКУ) [Чепис, 2015, с. 201]. Виокремлення останньої із перелічених презумпцій як самостійної не є безспірним. Така ґрунтується на існуванні презумпції правозгідності шлюбу, яка є ширшою за юридичним змістом, ніж презумпція наявності інтересу в створенні сім'ї при укладенні шлюбу, про яку ймовірно мовить згадана вище представниця академічного середовища. Адже не лише фіктивний шлюб вважатиметься неправозгідним. Для того, що глибоко це збагнути необхідно докладно звернутися до змісту презумпції правозгідності шлюбу, але згодом.

В.Ю. Євко виокремлює кілька груп презумпцій у сімейному праві України. По-перше, презумпції, що діють у сфері особистих правовідносин подружжя: а) дійсності шлюбу; б) згоди другого з подружжя при вирішенні питань життя сім'ї. По-друге, презумпції, що діють у сфері майнових правовідносин подружжя: а) спільності майна подружжя; б) згоди подружжя на розпорядження спільною сумісною власністю; в) рівності часток подружжя у праві їх спільної сумісної власності. По-третє, презумпції, що діють у сфері встановлення походження дітей (презумпція батьківства чоловіка матері дитини). По-четверте, презумпції, пов'язані з вихованням дітей: а) згоди батьків у питаннях виховання дітей; б) дійсності усиновлення [Євко, 2016, с. 177]. Представлена авторкою система сімейно-правових презумпцій викликає деякі питання. По-перше, чому в третій групі виділено лише один (єдиний) вид сімейно-правових презумпцій? По-друге, через призму СКУ невдало оперувати терміном «дійсність», згадуючи презумпції дійсності шлюбу та усиновлення, оскільки в згаданому нормативно-правовому акті вживається термін «правозгідність», а також похідне антиподне слово «неправозгідний». Крім того, такою, що потребує законодавчого закріплення, є *презумпція правозгідності удочеріння*. Адже якщо не має рішення суду про визнання недійсним удочеріння (усиновлення) або його скасування, то відсутня потреба доводити протилежне. Тому вважаємо СКУ доповнити ст. 235-1 «Презумпції правозгідності удочеріння та усиновлення» та викласти її в такій редакції:

«1. Удочеріння є правозгідним, крім випадків, коли удочеріння визнано недійсним за рішенням суду або скасовано.

2. Усиновлення є правозгідним, крім випадків, коли усиновлення визнано недійсним за рішенням суду або скасовано».

Деякі сучасні автори (зокрема, Н.М. Конончук) до системи презумпцій у сімейного права також включають презумпцію інтересів дитини. Дослідниця трактує її як припущення про наявність інтересів дитини та необхідність їх максимально можливого врахування при вирішенні будь-яких питань життя сім'ї у цілому чи окремих її членів, питань життя обох чи одного з подружжя, яке має дітей. Згадана науковиця дійшла справедливого висновку, що в сімейно-правових спорах презумпція інтересів дитини виявляється в тому, що: будь-який сімейний спір, який є предметом судового розгляду, якщо сім'я має дитину, зачіпає інтереси дитини; в процесі розгляду такого сімейно-правового спору, суд зобов'язаний: зробити належну оцінку дійсних мотивів позивача під час пред'явлення позову; встановити умови для забезпечення інтересів дитини безпосередньо в процесі судового розгляду спору; ухвалити рішення з урахуванням найкращих інтересів дитини [Конончук, 2014, с. 15].

Помітно, що незважаючи на певну схожість законодавства в сімейній сфері життя авторські переліки презумпцій мають певні розбіжності, навіть у закордонних сімейно-правових джерелах. Приміром, деякі науковці до них зараховують: спільність майна набутого у шлюбі; згоду другого з подружжя на вчинення правочинів із відчуження або набуття спільного майна; батьківства; дійсності шлюбу; заповнення функцій батьків щодо дітей, що залишилися без піклування [Курумшиєва, 2015, с. 50-51].

Презумпцію правозгідності шлюбу вперше прямо закріплено в ч. 1 ст. 37 СКУ, а до того часу її можливо було виявити лише шляхом системного тлумачення норм колишнього сімейного законодавства. Зміст зазначеної норми-презумпції полягає в тому, що правозгідним вважається шлюб, який зареєстровано за відсутності перепон до набуття статусу (прав та обов'язків) дружини та чоловіка (подружжя). Адже наявність у момент реєстрації шлюбу, передбачених у законі перешкод, спричиняють його нікчемність або можливість оспорювання дійсності «такого» шлюбу в судовому порядку. Законодавець надає заінтересованій особі право звернутися до органу державної реєстрації актів цивільного стану для анулювання актового запису про шлюб в разі: порушення принципу моногамії (ч. 1 ст. 39 СКУ), реєстрації шлюбу: між родичами прямої лінії споріднення, між повнорідними та неповнорідними братами і сестрами (ч. 2 ст. 39 СКУ); з недієздатною особою (ч. 3 ст. 39 СКУ). У решті випадків шлюб визнається недійсним на підставі рішення суду через: нехтування принципу добровільності шлюбу (ч. 1 ст. 40 СКУ), його фіктивності (ч. 2 ст. 40 СКУ), його реєстрацію з особами, вичерпне коло яких визначено в ч. 1 ст. 41 СКУ. «Такі» союзи не є правозгідними в Україні. Тоді як зазначена презумпція поширюється на низку випадків, передбачених у ч. 3 ст. 41 СКУ, зокрема: шлюб не може бути визнаний недійсним у разі вагітності дружини або народження дитини в осіб, зазначених у пунктах 1, 2, 4 ч. 1 ст. 41 СКУ (в усиновлювача та усиновленої ним дитини, у двоюрідного брата та сестри, у тітки та племінника, у дядька та племінниці), або якщо той, хто не досяг шлюбного (18-тирічного) віку, досяг його або йому було надано право на шлюб (набути зазначене право можливо з 16 років і лише за рішенням суду).

У положеннях ч. 2 ст. 60 СКУ закріплено презумпцію, щодо назви якої у сімейно-правових колах різних наукових шкіл України не сформовано єдиного погляду. Одні вчені розглядають її як презумпцію спільної сумісної власності подружжя [Ромовська, 2003, с. 134; Чепис, 2015, с. 201]. Друга група фахівців іменує її презумпцією спільності майна подружжя [Євко, 2016, с. 176; Євко, 2018, с. 75-78; Новохатська, 2006, с. 141-142; Новохатська, 2005, с. 83; Простибоженко, 2017, с. 125-132; Сафончик, 2008, с. 87]. Окремі представники третьої точки зору, згадаючи зазначену категорію сімейного права, позначають її двома назвами, очевидно, вважаючи їх тотожними. Так, на початку публікації згадується про презумпцію *спільності майна подружжя*, а в кінці – про презумпцію *права спільної власності подружжя* [Труба, 2017, с. 143, 148]. Жодна із запронованих у науці назв цієї презумпції не є переконливою. Формулювання «спільна сумісна власність подружжя», яке фігурує в СКУ, вкрай складно оцінити схвально через недоцільне одночасне вживання в законі термінів «спільна» та «сумісна». Тому задля усунення тавтології законодавцю резонно скористатися формулюванням «сумісна власність подружжя». Аналогічний підхід варто застосувати і в ЦКУ, вживаючи формулювання «сумісна власність», а не «спільна сумісна власність», як це зроблено. Тому надалі є достатні підстави говорити про *презумпцію сумісної належності майна подружжю*.

Друга варіація є також неприйнятною і в сімейно-правовому, і в філологічному аспектах. Адже невідомий законодавцю термін «спільність» філологи витлумачують у кількох значеннях (по-перше, однаковість для всіх; по-друге, єдність; по-третє, об'єднання людей, яких з'єднують умови життя, мета та інтереси) [Дубічинський, 2011, с. 822], будь-яке з яких непридатне розв'язати порушену проблему.

Зміст *презумпції сумісної належності майна подружжю* полягає в тому, що жоден із подружжя (ні дружина, ні чоловік) не має доводити, що на кожному річ, набуто в шлюбі поширюється законний режим сумісної власності. Сам перелік майна, що є об'єктом сумісної власності подружжя визначений в ст. 61 СКУ. Тоді як відступ від легального режиму майна подружжя шляхом установа договору регулювання майнових відносин між подружжям. Наприклад, укладення шлюбного договору спричиняє припинення дії зазначеної презумпції. Крім того, вона нівелюватиметься у разі встановлення режиму сепарації, згідно з яким «примножене» майно не вважатиметься таким, що набуто за час перебування у шлюбі (п. 1 ч. 2 ст. 120 СКУ).

Не можна полишити поза увагою також презумпцію *згоди другого з подружжя у разі вчинення одним із них дій стосовно сімейного життя*, яку закріплено в ч. 3 ст. 54 СКУ.

Наступною презумпцією є *згода другого з подружжя під час укладання договорів одним із них*, яка втілена в ч. 2 ст. 65 СКУ. Проте її дія є обмеженою. Так, аналіз ч. 3 цієї самої статті дозволяє дійти висновку, що зазначена презумпція не розрахована на договори, які хоч і укладаються одним із подружжя, але потребують нотаріального посвідчення та (або) державної реєстрації, а також на договори щодо цінного майна. Адже для їх укладання законодавець вимагає письмової згоди (ч. 3 ст. 65 СКУ).

Не полишити також без уваги *презумпцію належності майна батькам на праві власності*, яку втілено в ч. 2 ст. 173 СКУ: під час вирішення спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо інше не встановлено судом.

Розглядаючи ч. 1 ст. 122 СКУ, згідно з якою дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя, автори ведуть мову про *презумпцію шлюбного походження дитини*. До неї належать: а) презумпція материнства дружини; б) презумпція батьківства чоловіка [Вонсович, 2014, с. 98; Ромовська, 2003, с. 351; Рубець, 2011, с. 56; с. 380].

Презумпцію батьківства чоловіка матері дитини втілено в ч. 1 ст. 124 СКУ: якщо дитина народилася до спливу 10 місяців від дня припинення шлюбу або визнання його недійсним, але після реєстрації повторного шлюбу її матері з іншою особою, вважається, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Предмет цього дослідження вимагає також звернення до положень ч. 6 ст. 177 СКУ: під час вчинення одним із батьків правочинів щодо майна малолітньої дитини вважається, що він діє за згодою другого з батьків. Зазначена норма-презумпція побіжно хоч і розглядається фахівцями, але досі не одержала назву. Тому резонно надалі говорити про *презумпцію згоди другого з батьків під час вчинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини*.

З огляду на викладене, до системи презумпцій сімейного права України належать: а) презумпція правозгідності сімейно-правового договору; б) презумпція правозгідності сімейно-правової домовленості; в) презумпція правозгідності шлюбу; г) презумпція згоди другого з подружжя під час укладання договорів одним із них; ґ) презумпція згоди другого із подружжя у разі вчинення одним із них дій стосовно сімейного життя; д) презумпція сумісної належності майна подружжю; е) презумпції шлюбного походження дитини; є) презумпція батьківства чоловіка матері дитини; ж) презумпція згоди другого з батьків під час вчинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини; з) презумпція належності майна батькам на праві власності; и) презумпція інтересів дитини; і) презумпція правозгідності удочеріння; й) презумпція правозгідності усиновлення.

Висновки. Серед норм сімейного права України важливе значення мають норми-презумпції сімейного права, які посідають чільне місце в механізмі правового регулювання сімейних відносин.

Норми-презумпції сімейного права являють собою втілені в нормах сімейного права припущення правозгідності сімейно-правового договору, сімейно-правової домовленості, шлюбу, удочеріння, усиновлення, наявності інтересів, її шлюбного походження, батьківства чоловіка матері дитини, а також припущення згоди другого із подружжя (у разі вчинення одним із них дій стосовно сімейного життя, а також під час укладання договорів одним із них), згоди другого із батьків (під час учинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини), сумісної належності майна подружжю і належності майна батькам на праві власності.

До системи презумпцій сімейного права України належать: а) презумпція правозгідності сімейно-правового договору; б) презумпція правозгідності сімейно-правової домовленості; в) презумпція правозгідності шлюбу; г) презумпція згоди другого з подружжя під час укладання договорів одним із них; ґ) презумпція згоди другого із подружжя у разі вчинення одним із них дій стосовно сімейного життя; д) презумпція сумісної належності майна подружжю; е) презумпції шлюбного походження дитини; є) презумпція батьківства чоловіка матері дитини; ж) презумпція згоди другого з батьків під час вчинення одним із них правочинів щодо майна малолітньої дитини; з) презумпція належності майна батькам на праві власності; и) презумпція інтересів дитини; і) презумпція правозгідності удочеріння; й) презумпція правозгідності усиновлення.

Список використаних джерел:

1. Бабаев В.К. Презумпции в советском праве : учеб. пособ. Горький : Изд-во ГВШ МВД СССР, 1974. 124 с.
2. Бронникова М.Н. Гражданско-правовая презумпция по российскому законодательству: содержание, правовые формы и применение : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Самара, 2006. 205 с.
3. Воложанин В.П. Юридические предположения в советском гражданском праве и процессе : дис. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1953. 156 с.
4. Вонсович Х.І. Презумпція шлюбного походження дитини. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Вип. 1. С. 92–101.
5. Євко В.Ю. Види презумпцій у сімейному праві України. *Проблеми цивільного права та процесу*: матер. наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). Харків : ХНУВС, 2016. С. 175–178.
6. Євко В.Ю. Застосування презумпції спільності майна подружжя у судовій практиці. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 75–78. URL : rap.in.ua/2_2018/20.pdf.
7. Качур Н.Ф. Презумпции в советском семейном праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Свердловск, 1982. 16 с.
8. Конончук Н.М. Сімейно-правовий статус дитини за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 20 с.
9. Кузнецова О.А. Презумпции в российском гражданском праве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Екатеринбург, 2002. 23 с.

10. Курумшиева Э.П. Презумпции в семейном праве Кыргызской Республики. *Вестник научных конференций*. 2015. № 4-6 (4). С. 50–53.
11. Новохатская Я.В. Презумпция общности имущества супругов. *Проблемы законности*. 2005. Вип. 76. С. 125–132.
12. Новохатська Я.В. Правове регулювання майнових відносин подружжя (порівняльно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2006. 189 с.
13. Ойгензихт В.А. Презумпции в советском гражданском праве. Душанбе : Ирфон, 1976. 190 с.
14. Отраднова О.О. Механізм цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2014. 500 с.
15. Простибоженко О.С. Гармонізація законодавства України із законодавством держав-членів Європейського Союзу щодо правового режиму спільності майна подружжя : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2017. 255 с.
16. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: наук.-практ. комент. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 581 с.
17. Ромовська З.В. Українське сімейне право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Правова єдність, 2009. 500 с.
18. Рубець І.В. Презумпція батьківства та можливості її спростування за сімейним законодавством України. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 53–57.
19. Сафончик О.І. Поняття та види правового режиму майна подружжя. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 38. С. 110–114.
20. Сучасний глумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2011. 1008 с.
21. Труба В.І. Право спільної власності подружжя. *Сьомі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є.В. Васильовського*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 травня 2017 р.). Одеса : Астропринт, 2017. С. 142–148.
22. Чепис О.І. Поєднання публічних та приватних інтересів у регулюванні сімейних правовідносин. *Актуальні проблеми приватного права*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф. В. П. Маслова (м. Харків, 27 лютого 2015 р.) Харків : Право, 2015. С. 198–202.
23. Явор О.А. Юридичне значення презумпцій в сімейному праві. *Закарпатські правові читання*: матер. ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 20-22 квітня 2017 р.). Ужгород, 2017. Т. 1. С. 281–285.

References:

1. Babaev V. K. (1974) *Prezumptsyy v sovetskom prave: ucheb. posob.* [Presumptions in soviet law]. Gorky: Yzd-Vo HVSh MVD SSSR. 124 p. [in Russian]
2. Bronnikova M. N. (2006) *Hrazhdansko-pravoivaia prezumptsyia po rossiyskomu zakonodatelstvu: sodержanye pravove, formy i prymenenye: dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.03* [Civil presumption under Russian law: content, legal forms and application]. Samara. 205 p. [in Russian]
3. Volozhanin V. P. (1953) *Yurydycheskiye predpolozheniya v sovetskom hrazhdanskom prave i protsesse: dis. ... kand. yurid. nauk* [Legal assumptions in Soviet civil law and process]. Sverdlovsk. 156 p. [in Russian]
4. Vonsovych Kh. I. (2014) *Prezumptsyia shliubnoho pokhodzhennia dytyny* [Presumption of marital origin of the child]. *Visnyk Chernivetskoho Fakultetu Natsionalnoho Universytetu «Odeska Yurydychna Akademiia»*. Vyp. 1. P. 92-101.
5. Yevko V. Yu. (2016) *Vydy prezumptsii u simeinomu pravi Ukrainy* [Types of presumptions in family law of Ukraine]. *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu: mater. nauk.-prakt. konf. prysviach. svitlii pamiati O. A. Pushkina* (m. Kharkiv, 27 trav. 2016 r.). Kharkiv KHNUVS, 2016. P. 175-178.
6. Yevko V. Yu. (2018) *Zastosuvannya prezumptsii spilnosti maina podruzzhzia u sudovii praktytsi* [Application of the presumption of joint property of spouses in judicial practice]. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 2. P. 75–78. URL: pap.in.ua/2_2018/20.pdf
7. Kachur N. F. (1982) *Prezumptsyy v sovetskom semeinom prave: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.03* [Presumptions in Soviet family law]. Sverdlovsk. 16 p. [in Russian]
8. Kononchuk N. M. (2014) *Simeino-pravovyi status dytyny za zakonodavstvom Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03* [Family and legal status of the child under the laws of Ukraine]. Kyiv, 20 p. [in Ukraine]
9. Kuznetsova O. A. (2002) *Prezumptsyy v rossiyskom hrazhdanskom prave* [Presumptions in Russian civil law]: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.03. Yekaterinburg. 23 p. [in Russian]
10. Kurumshiev E. P. (2015) *Prezumptsyy v semeinom prave Kyrghyzskoi Respublyky* [Presumptions in family law of the Kyrgyz Republic]. *Bulletin of scientific conferences*. № 4-6 (4). P. 50-53. [in Russian]
11. Novokhatskaya Y. V. (2005) *Prezumptsyia obshchnosti ymushchestva supruhov* [Presumption of community of property of spouses]. *Problems of legality*. Vyp. 76. P. 125-132. [in Russian]
12. Novokhatska Ya. V. (2006) *Pravove rehuliuвання mainovykh vidnosyn podruzzhzia (porivnialno-pravovyi aspekt): dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03* [Legal regulation of property relations of spouses (comparative legal aspect)]. Kharkiv. 189 p. [in Ukraine]
13. Oygenzikht V. A. (1976) *Prezumptsyy v sovetskom hrazhdanskom prave* [Presumptions in Soviet civil law]. Dushanbe: Irfon. 190 p. [in Russian]
14. Otradnova O. O. (2014) *Mekhanizm tsyvilno-pravovoho rehuliuвання deliktnykh zoboviazan: dis. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.03* [Mechanism of civil law regulation of tortious obligations]. Kyiv. 500 p. [in Ukraine]
15. Prostibozenko O. S. (2017) *Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy iz zakonodavstvom derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu shchodo pravovoho rezhymu spilnosti maina podruzzhzia: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03* [Harmonization of the legislation of Ukraine with the legislation of the Member States of the European Union on the legal regime of joint property of spouses]. Kyiv, 2017. 255 p. [in Ukraine]

16. Romovska Z. V. (2003) Simeinyi kodeks Ukrainy: nauk.-prakt. koment. [Family Code of Ukraine]. Kyiv: Vydavnychi Dim «In Yure». 581 p. [in Ukraine]
17. Romovska Z. V. (2009) Ukrainske simeine pravo: pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Ukrainian family law]. Kyiv: Pravova Yednist. 500 p. [in Ukraine]
18. Rubets I. V. (2011) Prezumptsiia batkivstva ta mozhlyvosti yii sprostvannia za simeinym zakonodavstvom Ukrainy [Presumption of paternity and the possibility of its refutation under the family law of Ukraine]. *Yurydychna Nauka*. № 6. P. 53-57. [in Ukraine]
19. Safonchuk O. I. (2008) Poniattia ta vydy pravovoho rezhymu maina podruzhhia [The concept and types of legal regime of marital property]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Vyp. 38. P. 110-114. [in Ukraine]
20. Suchasnyi tumachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 100 000 sliv / za zah. red. d-ra filol. nauk, prof. V. V. Dubichynskoho (2011) [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 100,000 words / per general. ed. Dr. Philol. Sciences, Prof. V. V. Dubichynsky]. Kharkiv: VD «SHKOLA». 1008 p. [in Ukraine]
21. Truba V. I. (2017) Pravo spilnoi vlasnosti podruzhhia [The right of joint ownership of the spouses]. *Somi yurydychni dysputy z aktualnykh problem pryvatnoho prava prysviacheni pamiaty Ye. V. Vaskovskoho: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 26 travnia 2017 r.)*. Odesa: Astroprint. P. 142-148. [in Ukraine]
22. Chepys O. I. (2015) Poiednannia publichnykh ta pryvatnykh interesiv u rehuliuvani simeinykh pravovidnosyn [Combination of public and private interests in the regulation of family relations]. *Aktualni Problemy Pryvatnoho Prava: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. prysviach. 93-i richnytsi z dnia narodzhennia d-ra yuryd. nauk, prof. V. P. Maslova (m. Kharkiv, 27 liutoho 2015 r.)*. Kharkiv: Pravo. P. 198-202. [in Ukraine]
23. Yavor O. A. (2017) Yurydychne znachennia prezumptsii v simeinomu pravi [Legal significance of presumptions in family law]. *Zakarpatski pravovi chytannia: mater. IX Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Uzhhorod, 20-22 kvitnia 2017 r.)*. Uzhhorod. T. 1. P. 281-285. [in Ukraine].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.47>

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОПЕРАТИВНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ, ЛІНІЙ РОБОТИ, ЗАКРІПЛЕНИХ ОБ'ЄКТІВ ТА ТЕРИТОРІЙ

Сергій Чиж

*кандидат юридичних наук,
докторант*

*Харківського національного університету внутрішніх справ (Харків, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-4296-3246*

Анотація. У статті здійснено аналіз дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, в яких розглядалися питання оперативного обслуговування підрозділами кримінальної поліції галузей економіки, ліній роботи, закріплених об'єктів та територій. Встановлено методологічні підходи, які використовувалися авторами для вирішення поставлених перед їх дослідженням задач.

Ключові слова: оперативне обслуговування, оперативно-розшукова діяльність, Національна поліція, методологічні підходи.

ANALYSIS OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ADVANCEMENT OF THE PROBLEMS OF OPERATIVE SERVICING BY CHILDREN OF THE CRIMINAL POLICE DEPARTMENT OF ECONOMICS, LINE OF ROBOTS, CLOSED ENTERPRISES AND TERRITORIES

Serhii Chyzh

*Ph.D in Law,
Doctoral Student*

*Kharkiv National University of Internal Affairs (Kharkiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-4296-3246*

Abstract. In the statistics, the analysis of dissertational advances at the scientific level of the Doctor of Law in Law was considered in which the nutrition of the operational service by the staff of the criminal polices of the economy of the economy, the history of the robotics The methodological approaches used by the authors to solve the tasks set before their research are established.

Key words: operative service, operational and investigative activities, National police, methodological approach.